

(א) [שבת קטז. סוכה גג: מכות יא. חולין קמא.].
(ב) לקמן עד: יבמות טז: במזבז לט. מו: קדושין ד, ג.
(ג) [דף מו.].
(ד) [בבבבב טז.].
(ה) [לקמן טז.].
(ו) [גדה מה.].

הגהות הב"ח

(א) גמ' שמעון ממקומו כי היכי כ"ל ומיבט ועוד ממשק:
(ב) שם ורקקה אלנושיה ושרייה א"ל רב אחא:
(ג) שם על מאניה דרבי"ג:
(ד) שם שגמלא מאום יפה שרין:
(ה) שם סגלגל (שמא שניה נהא) ת"מ וי"צ כ"י רש"י ל"ג ליה:
(ו) שם תרי טלפחי רתח עלה:
(ז) רש"י ד"ה ועשה לה ובי של זהב משלו והיט:
(ח) ד"ה ימותו ובי צנייה הס"ד ואח"כ מ"ה ואל זיו:
(ט) ד"ה א"ל מירק לרשב"ג על מאניה וילתא רבתא היא דלחס:
(י) ד"ה מאום יפה:
(יא) ד"ה אמר לן ובי והיט ודאי מאום יפה שנה:
(יב) ד"ה צשילי לי ובי ואית דגרסי צשילי תרי טלפחי טלומר:
(יג) ד"ה ורתח ובי באתמול ואמר ובי ולא תבשל אלא:
(יד) ד"ה תרי צוויי לשון אבטיחים מתרגמינן בצוויי ראייתיה ליה תרי שני מערות כ"ל:
(טו) רש"י ד"ה נערה ובי צרעות אביה בבגדויה בית אביה ובדאמרינן נמי במסמט:

תוספות

האי דלילתא בבבון. והכי לין [כאן] זילול ומשי דשפיר הי זילול:
עד שררא' מום יפה. כלומר יפה מאוס שזכר יפה כמו וככפי דבמאוס לחיוב (א):
בגלגל. עגול:
בדומות. פירושו עגולות:
בפולות. פירושו גדולות:
בלבום. סמום:
שקוב. קל כמתן צבטורות (דף מג):
זארו שקוט. עבה. ונראה שהוא נפוח:
ושרייה. שהיה זה דבר יפה ששמה הגון יפה לה:
בצייני. אבטיחים:
שרגי. נרות דמתרגמינן צוויי:
תברינהו אבבא. כעס אמר לה לשבור אותם על הלגל והיא הימה סבורה שאמר לה לשבור אותם על ראש כבא בן צוטא:
שני בנים. כנגד שני שרגי:
הדרן עלך רבי אליעזר נערה המאורסה אביה ובעלה בפירין גדריה. בשומפות וערה

האי דלילתא בבבון. והכי לין [כאן] זילול ומשי דשפיר הי זילול:
עד שררא' מום יפה. כלומר יפה מאוס שזכר יפה כמו וככפי דבמאוס לחיוב (א):
בגלגל. עגול:
בדומות. פירושו עגולות:
בפולות. פירושו גדולות:
בלבום. סמום:
שקוב. קל כמתן צבטורות (דף מג):
זארו שקוט. עבה. ונראה שהוא נפוח:
ושרייה. שהיה זה דבר יפה ששמה הגון יפה לה:
בצייני. אבטיחים:
שרגי. נרות דמתרגמינן צוויי:
תברינהו אבבא. כעס אמר לה לשבור אותם על הלגל והיא הימה סבורה שאמר לה לשבור אותם על ראש כבא בן צוטא:
שני בנים. כנגד שני שרגי:
הדרן עלך רבי אליעזר נערה המאורסה אביה ובעלה בפירין גדריה. בשומפות וערה

נערה המאורסה. בת י"ג והביאה ב' שערות קרויה נערה עד שיעצרו עליה ששה חדשים משהביאה ב' שערות ולא קרויה צוגרת וילתה מרשות אביה ומי משך נערויהא אביה ובעלה נגדה וכן כימי קטומה צנשה הקטומה לגדלות אם ידעה לטע מי נדרה דמרה גר מן המורה מלאתא כפרק יואל דופן דמופלג סמוך לאיש דאורייתא:

שן סוסצת. שנפלה שינה והושיצה שן אחר צלותו מקום ועומד כשיעור:
ועשה לה ר' ישמעאל שן. צלותו מקום של (ו) זה משלו והיינו שייפוח:
צנינה. עליו:
ימוסו כל בני אלמנה. כלומר ימות הצעל ותהא היא אלמנה ואח"כ ימותו צנינה:
(ח) לא יזוו שמעון ממקומו. שיטעום תצטילה ולהכי לא רצה לטעום כי היכי דלא לירגלי למידר שלא יהיו קלים צנדרים:
האי לזילתא. דרשב"ג קמיכוון וכל כמה דלא ירקא צאנפיה ממש ליכא זילתא ואי לא לא הוה מותרת דליהו על דעת כן אמרה כדי לזולו:
א"ל מירק (ט) לר"ג זילתא רצה היא. דלחס חסוז הוא:
(י) מוס יפה שרין. דמשום שהיה זה כ"כ מומין קאמר לה אם יש זה שזכר יפה:
שמא ראשה נהא. ולכן הדירה שתראה לו:
סגלגל. דומה לאניני פשתן שראשיהן סגלגלים עגולין:
טרוטות. רכות:
בלום. סמום:
זארה שקוט. שראשה מונח בין כמיפותיה:
אמר לן יפה אסס קורים זארה ללנויט שהיא מלולגת צמויין. זה השס יפה לה והיינו ודאי (ו) מוס יפה שנה ועל דעת כן הדירה שמויעני אותו דבר יפה דשמה יפה לה ששמה ללנויט ואיזי נמי מלולכת. ע"א יפה אסס קורין אותה ללנויט שהיא מלולכת צמויין דכיון דלין זה דבר יפה להראות ודאי על דעת כן הדירה בעלה שהיה יודע שאין זה דבר יפה ואין יכולה להראות והואיל ואין זה שזכר יפה נמלא שאין הגדר חל עליה:
צשילי לי תרי טלפי. שני רגלי צהמה וצישלה ב' עדשים שלא היתה מוכרת צלשונות שלהם צאי' לא היו טוענין כך. ואית דגרסי צשילי (ו) טלופחי כלומר מעט עדשים שכן אדם נוהג לומר ואיזי סברה דשתי עדשים קאמר לה וצשלה לו שתי עדשים צלצד ולא רצתה לשנות על דבריו:
ורתח עלה. למחר אמר אי אמינא לה נמי תרי תעציד לי (ח) כאיתמל ואמר לה צשילי לי גריוא מידה גדולה דקצר כי היכי דתטרח עלה דמילתא ולא תצטיל אלא כדי סעודה:
סרי צוויי. לשון (ו) שני שרגי שני מערות דתרוייהו נקראו צוויי צלשון ארמי:
תצרינהו על רישא דצבא. על ראש הפתח ומחמת כעס אמר לה ואיזי סברה דקאמר לה למיתצר יתהון על רישא דצבא בן צוטא דהוה ימיצ תמן:

הדרן עלך רבי אליעזר

נערה המאורסה אביה ובעלה מפירין גדריה. ולהכי נקט נערה דדוקא נערה שהיא צרעות אביה (ט) כדאמר' נמי בצמ' כתובות) האצ זכאי צקדושי צמו וצמעשה ידיה וצמליאתה וצהפרת גדריה צומן שהיא נערה ומפיק לה מהאי קרא:
הפך

תנא שן תותבת היתה לה ועשה לה רבי ישמעאל שן של זהב משלו כי שכיב רבי ישמעאל פתח עליה ההוא ספרדנא הכי בנות ישראל על ר' ישמעאל בכינה המלבישכן וכו' ההוא דאמר לה לדביתהו קונם שאי את נהנית לי עד שתמעמי תבשיך לרבי יהודה ולר"ש ר' יהודה טעים אמר ק"ו (ב)ומה לעשות שלום בין איש לאשתו אמרה תורה שמי שנכתב בקדושה ימחה על המים המאורים בספק ואני על אחת כמה וכמה ור"ש לא טעים אמר ימותו כל בני אלמנה ואל יזוו שמעון ממקומו (ב) ועוד כי היכי דלא לתרגלי למיגדר ההוא דאמר לדביתהו קונם שאי את נהנית לי עד שתרוקי בו ברשב"ג אתת (ט) ורקק אלבושיה א"ל רב אחא מדפתי לרבינא והא האי זילולתא קא מיכוין א"ל מירק על (ט) מני דרשב"ג זילולתא רבתא היא ההוא דאמר לה לדביתהו קונם שאי את נהנית לי עד שתראי (ט) מום להם שמא ראשה נאה אמרו לו סגלגל (ט) שמא שיערה נאה דומה לאניצי פשתן שמא עיניה נאות טרוטות הן שמא אניה נאות כפולות הן שמא הוטמה נאה בלום הוא שמא שפתותיה נאות עבות הן שמא צוארה נאה שקוט הוא שמה כריסה נאה צבה הוא שמא רגליה נאות רחבות כשל אוזא שמא שמה נאה ללכוית שמה אמר להן יפה קורין אותה ללכוית שהיא מלולכת צמויין ושרייה ההוא בר בכל דסליק לארעא דישראל נסיב איתתא אמר לה בשילי לי תרי טלפי בשילה ליה תרי (ט) טלפי רתח עלה למחר אמר לה בשילי לי גריוא בשילה ליה גריוא איתתא ליה תרי שרגי אמר לה זילי תברי יתהון על רישא דבבא הוה יתיב בבא בן בוטא אבבא וקא דאין דינא אזלת ותברת יתהון על רישיה אמר לה מה הדרין דעברת אמרה ליה כך ציוני בעלי אמר את עשית רצון בעליך המקום יוציא ממך שני בנים כבבא בן בוטא:

הדרן עלך רבי אליעזר

נערה המאורסה אביה ובעלה מפירין גדריה. נערה קרויה נערה עד שיעצרו עליה ששה חדשים משהביאה ב' שערות ולא קרויה צוגרת וילתה מרשות אביה ומי משך נערויהא אביה ובעלה נגדה וכן כימי קטומה צנשה הקטומה לגדלות אם ידעה לטע מי נדרה דמרה גר מן המורה מלאתא כפרק יואל דופן דמופלג סמוך לאיש דאורייתא:

שן סוסצת. שנפלה שינה והושיצה שן אחר צלותו מקום ועומד כשיעור:
ועשה לה ר' ישמעאל שן. צלותו מקום של (ו) זה משלו והיינו שייפוח:
צנינה. עליו:
ימוסו כל בני אלמנה. כלומר ימות הצעל ותהא היא אלמנה ואח"כ ימותו צנינה:
(ח) לא יזוו שמעון ממקומו. שיטעום תצטילה ולהכי לא רצה לטעום כי היכי דלא לירגלי למידר שלא יהיו קלים צנדרים:
האי לזילתא. דרשב"ג קמיכוון וכל כמה דלא ירקא צאנפיה ממש ליכא זילתא ואי לא לא הוה מותרת דליהו על דעת כן אמרה כדי לזולו:
א"ל מירק (ט) לר"ג זילתא רצה היא. דלחס חסוז הוא:
(י) מוס יפה שרין. דמשום שהיה זה כ"כ מומין קאמר לה אם יש זה שזכר יפה:
שמא ראשה נהא. ולכן הדירה שתראה לו:
סגלגל. דומה לאניני פשתן שראשיהן סגלגלים עגולין:
טרוטות. רכות:
בלום. סמום:
זארה שקוט. שראשה מונח בין כמיפותיה:
אמר לן יפה אסס קורים זארה ללנויט שהיא מלולגת צמויין. זה השס יפה לה והיינו ודאי (ו) מוס יפה שנה ועל דעת כן הדירה שמויעני אותו דבר יפה דשמה יפה לה ששמה ללנויט ואיזי נמי מלולכת. ע"א יפה אסס קורין אותה ללנויט שהיא מלולכת צמויין דכיון דלין זה דבר יפה להראות ודאי על דעת כן הדירה בעלה שהיה יודע שאין זה דבר יפה ואין יכולה להראות והואיל ואין זה שזכר יפה נמלא שאין הגדר חל עליה:
צשילי לי תרי טלפי. שני רגלי צהמה וצישלה ב' עדשים שלא היתה מוכרת צלשונות שלהם צאי' לא היו טוענין כך. ואית דגרסי צשילי (ו) טלופחי כלומר מעט עדשים שכן אדם נוהג לומר ואיזי סברה דשתי עדשים קאמר לה וצשלה לו שתי עדשים צלצד ולא רצתה לשנות על דבריו:
ורתח עלה. למחר אמר אי אמינא לה נמי תרי תעציד לי (ח) כאיתמל ואמר לה צשילי לי גריוא מידה גדולה דקצר כי היכי דתטרח עלה דמילתא ולא תצטיל אלא כדי סעודה:
סרי צוויי. לשון (ו) שני שרגי שני מערות דתרוייהו נקראו צוויי צלשון ארמי:
תצרינהו על רישא דצבא. על ראש הפתח ומחמת כעס אמר לה ואיזי סברה דקאמר לה למיתצר יתהון על רישא דצבא בן צוטא דהוה ימיצ תמן:

הדרן עלך רבי אליעזר

נערה המאורס' אביה ובעלה מפירין גדריה הפך

הוי מנת י"צ שנים ושהה חדשים ומשם ואילן היא צוגרת ולכן נקט נערה למעוטי צוגרת דבוגרת איהו עור צרעות האצ:

נערה המאורסה. בת י"ג והביאה ב' שערות קרויה נערה עד שיעצרו עליה ששה חדשים משהביאה ב' שערות ולא קרויה צוגרת וילתה מרשות אביה ומי משך נערויהא אביה ובעלה נגדה וכן כימי קטומה צנשה הקטומה לגדלות אם ידעה לטע מי נדרה דמרה גר מן המורה מלאתא כפרק יואל דופן דמופלג סמוך לאיש דאורייתא:

שן סוסצת. שנפלה שינה והושיצה שן אחר צלותו מקום ועומד כשיעור:
ועשה לה ר' ישמעאל שן. צלותו מקום של (ו) זה משלו והיינו שייפוח:
צנינה. עליו:
ימוסו כל בני אלמנה. כלומר ימות הצעל ותהא היא אלמנה ואח"כ ימותו צנינה:
(ח) לא יזוו שמעון ממקומו. שיטעום תצטילה ולהכי לא רצה לטעום כי היכי דלא לירגלי למידר שלא יהיו קלים צנדרים:
האי לזילתא. דרשב"ג קמיכוון וכל כמה דלא ירקא צאנפיה ממש ליכא זילתא ואי לא לא הוה מותרת דליהו על דעת כן אמרה כדי לזולו:
א"ל מירק (ט) לר"ג זילתא רצה היא. דלחס חסוז הוא:
(י) מוס יפה שרין. דמשום שהיה זה כ"כ מומין קאמר לה אם יש זה שזכר יפה:
שמא ראשה נהא. ולכן הדירה שתראה לו:
סגלגל. דומה לאניני פשתן שראשיהן סגלגלים עגולין:
טרוטות. רכות:
בלום. סמום:
זארה שקוט. שראשה מונח בין כמיפותיה:
אמר לן יפה אסס קורים זארה ללנויט שהיא מלולגת צמויין. זה השס יפה לה והיינו ודאי (ו) מוס יפה שנה ועל דעת כן הדירה שמויעני אותו דבר יפה דשמה יפה לה ששמה ללנויט ואיזי נמי מלולכת. ע"א יפה אסס קורין אותה ללנויט שהיא מלולכת צמויין דכיון דלין זה דבר יפה להראות ודאי על דעת כן הדירה בעלה שהיה יודע שאין זה דבר יפה ואין יכולה להראות והואיל ואין זה שזכר יפה נמלא שאין הגדר חל עליה:
צשילי לי תרי טלפי. שני רגלי צהמה וצישלה ב' עדשים שלא היתה מוכרת צלשונות שלהם צאי' לא היו טוענין כך. ואית דגרסי צשילי (ו) טלופחי כלומר מעט עדשים שכן אדם נוהג לומר ואיזי סברה דשתי עדשים קאמר לה וצשלה לו שתי עדשים צלצד ולא רצתה לשנות על דבריו:
ורתח עלה. למחר אמר אי אמינא לה נמי תרי תעציד לי (ח) כאיתמל ואמר לה צשילי לי גריוא מידה גדולה דקצר כי היכי דתטרח עלה דמילתא ולא תצטיל אלא כדי סעודה:
סרי צוויי. לשון (ו) שני שרגי שני מערות דתרוייהו נקראו צוויי צלשון ארמי:
תצרינהו על רישא דצבא. על ראש הפתח ומחמת כעס אמר לה ואיזי סברה דקאמר לה למיתצר יתהון על רישא דצבא בן צוטא דהוה ימיצ תמן:

שן סוסצת. שנפלה שינה והושיצה שן אחרת צמקומה:
ימוסו כל בני אלמנה. קלל אלמנה ועוד קלל בניו שיקראו בני אלמנה לאחר מיתתו שימותו גם הם:
והא האי לזילתא הוא דאיוון. וכיון שכן לרוק צנפיו של רבן שמעון בן גמליאל נמכוון:
על מנת שתראי מוס יפה שרין. אסרה בהנחתו אם תוכל להראות שזכר יוסי. מוס כמו מאוס דכתיבי (איוב ג) וצכפי דבק מאוס והוא כמו מאומה. ושרייה שלא מלא שזכר נהא. ואית דגרסי עד שתראי מוס יפה כלומר שמהא אסורה עד שתראה היא דבר נאה צגופה לר' ישמעאל וכשראה ר' ישמעאל ששמה נאה לה התירה:
סגלגל. עגול:
טרוטות. עגולות:
בלום. סמום כמו אונר בלום (בבא בתרא דף גה.).
כפולות. גדולות:
שקוט. קצר כמתן צבטורות (דף מג.):
זארו שקוט:
צבא. נפוח:
צוויי. תרגום של אבטיחים [ע"י במדבר יאן]:
שרגי. נרות דמתרגמינן צווייאי' (י) סברינהו אצבא.

מתוך שהיה כעוס על מעשיה אמר לה דלתצרינהו אדשא והיא חשבה שמשכרה צראש צבא בן צוטא:
שני צניס צבא. כנגד תרין שרגי. ואייתי הכא האי עובדא לאשמועינן חסידותיה דצבא בן צוטא כי היכי דאייתי הכא עובדא דרבן שמעון בן גמליאל ודברי ישמעאל:

הדרן עלך רבי אליעזר

נערה המאורסה אביה ובעלה מפירין גדריה. נערה קרויה נערה עד שיעצרו עליה ששה חדשים משהביאה ב' שערות ולא קרויה צוגרת וילתה מרשות אביה ומי משך נערויהא אביה ובעלה נגדה וכן כימי קטומה צנשה הקטומה לגדלות אם ידעה לטע מי נדרה דמרה גר מן המורה מלאתא כפרק יואל דופן דמופלג סמוך לאיש דאורייתא:

נערה המאורסה. בת י"ג והביאה ב' שערות קרויה נערה עד שיעצרו עליה ששה חדשים משהביאה ב' שערות ולא קרויה צוגרת וילתה מרשות אביה ומי משך נערויהא אביה ובעלה נגדה וכן כימי קטומה צנשה הקטומה לגדלות אם ידעה לטע מי נדרה דמרה גר מן המורה מלאתא כפרק יואל דופן דמופלג סמוך לאיש דאורייתא:

א א מיי פ"א מהלכות נדרים הלכה ט סמג לאיון רמב טושי"ע י"ד סימן גלג סעף ה :

מוסף רש"י

ומה לעשות שלום בין איש לאשתו. לצדוק את הסוטה ואם טוורה היא יאה שלום צנייה, אמרה תורה שמי שנכתב בקדושה שכתב צנייה יכן ה' אותך וגו', כדכתיב (במדבר ה) וכחז את האלות האלה (טוברה ג.).
ימחה על המים. דכתיב בסוטה ומחה אל מי המרים, והרבה הכותב צפושש ואפילו הכי כתיב ומחה כו' (מכות יא.) וכו"ו חזרי"א קמ"א.

הדרן עלך רבי אליעזר

נערה המאורסה אביה ובעלה מפירין גדריה. נערה קרויה נערה עד שיעצרו עליה ששה חדשים משהביאה ב' שערות ולא קרויה צוגרת וילתה מרשות אביה ומי משך נערויהא אביה ובעלה נגדה וכן כימי קטומה צנשה הקטומה לגדלות אם ידעה לטע מי נדרה דמרה גר מן המורה מלאתא כפרק יואל דופן דמופלג סמוך לאיש דאורייתא:

פירוש הרא"ש

שן תותבת היתה לה. שנכתב אחר משיניה והושיצה לה שן של זהב צמקומה:
ימותו כל בני אלמנה. בני אלמנות אין להם אף להדיעם דברך ישרה ואין בני תרבות כמו זה הנדר:
ואל יזוו שמעון ממקומו. לזולל ככבוד מרמתו ולא דמי להשאית סוטה שצילה לה בעלה לטע שמים על שאלה צה שהיתה עוברת על דת יהודית:
עד שתראי מאוס שך. כמו מאומה אם יש בן שזכר דבר יפה:
בגלגל. עגול ומכוער הוא:
דומה לאניצי פשתן. פולות וכרסות זו מו:
שרבות. עגולות:
בלום. סמום כוון ונראה סמום:
בפולות. גדולות ונראות כאילו הן כפולות:
שקוב. קצר כמתן צבטורות גבי מומין זארו שקוט:
יפה אתת קוראין אותה ללכוית. כלומר שמה נאה לה לפי מומין שנה:
ושרייה. מפני שמה שמאל לה שהיא יפה לה:
בשילי לי תרין (ט) טלפי רתח עלה למחר אמר לה בשילי לי גריוא בשילה ליה תרי שרגי אמר לה זילי תברי יתהון על רישא דבבא הוה יתיב בבא בן בוטא אבבא וקא דאין דינא אזלת ותברת יתהון על רישיה אמר לה מה הדרין דעברת אמרה ליה כך ציוני בעלי אמר את עשית רצון בעליך המקום יוציא ממך שני בנים כבבא בן בוטא:

הדרן עלך רבי אליעזר

נערה המאורסה. בת י"ג והביאה ב' שערות קרויה נערה עד שיעצרו עליה ששה חדשים משהביאה ב' שערות ולא קרויה צוגרת וילתה מרשות אביה ומי משך נערויהא אביה ובעלה נגדה וכן כימי קטומה צנשה הקטומה לגדלות אם ידעה לטע מי נדרה דמרה גר מן המורה מלאתא כפרק יואל דופן דמופלג סמוך לאיש דאורייתא: